

Христов О.Л.

кандидат юридичних наук, доцент
докторант
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Ефективність застосування засобів і методів оперативно-розшукової діяльності залежить від того, наскільки раціонально і продумано вони використовуються оперативними підрозділами ОВС. Практика боротьби з правопорушеннями і злочинністю свідчить, що позитивні результати в попередженні, розкритті злочинів, розшуку злочинців і безвісти зниклих осіб можливі лише за умови правильної організації повсякденної діяльності оперативних підрозділів [1].

Для організації будь-якої діяльності треба володіти: знанням кінцевої мети діяльності і можливих проміжних завдань на різних етапах; умінням застосовувати методи, засоби, які забезпечують досягнення визначеної мети [2, с. 213].

Відтак ефективність використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності залежить від рівня організації цього процесу у різних формах здійснення цієї діяльності: оперативно-розшукового провадження, кримінального провадження.

У юридичній літературі під організацією оперативно-розшукової діяльності мається на увазі найбільш доцільна за даних умов система використання наявних сил, засобів і методів оперативно-розшукової діяльності в боротьбі з правопорушеннями і злочинністю [1].

В той же час під організацією розслідування розуміють процес його упорядкування і оптимізації шляхом визначення і конкретизації його мети, сил, засобів і планування їх використання, створення необхідних умов для успішного і якісного проведення гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, розшукових та інших заходів, забезпечення їх необхідними силами і засобами [2, с. 213] або узгоджені та врегульовані дії суб'єктів досудового розслідування і взаємодіючих з ними органів та осіб для ефективного розслідування та попередження кримінальних правопорушень [3, с. 396].

Організація діяльності за своєю сутністю є розумовою, вольовою діяльністю суб'єктів розслідування. Організувати будь-яку діяльність, в тому числі і розслідування – це належним чином підготувати її, налагодити, визначити засоби й методи, упорядкувати [3, с. 396].

Головною різницею організації використання громадськості

підрозділами кримінальної поліції у різних видах проваджень, на нашу думку є керуюча роль суб'єктів цих проваджень та завдання які вирішуються. Якщо під час здійснення оперативно-розшукової діяльності суб'єктом є працівник підрозділу кримінальної поліції та керівники відповідних ланок, то під час досудового розслідування кримінальних проваджень ця роль у значимій частці належить слідчому (дознавачу), прокурору та їх керівникам.

З цього приводу М. Л. Грібов зазначає, що не можна не враховувати обставини, які істотно відрізняють організацію ОРД та досудового розслідування. По-перше, це наявність різних форм ОРД, що у теорії отримали назви «оперативна профілактика», «оперативний пошук», «оперативна розробка» (інколи виокремлюють таку форму як «оперативне супроводження кримінального судочинства»). У межах кожної з цих форм може проводитись комплекс заходів, що відбивається у провадженні за справою окремої категорії та потребує відповідної організації. У той же час, усі СРД та НСРД здійснюють лише під час досудового розслідування та в межах кримінального провадження. По-друге, суб'єктами організації досудового розслідування є лише слідчий та прокурор (як процесуальний керівник). Оперативні підрозділи, виконуючи їх доручення, можуть виступати лише як організатори конкретних СРД та НСРД. По-третє, існують оперативні підрозділи, які діють винятково на засадах конспірації та спеціалізуються на проведенні окремих ОРЗ та НСРД [4, с. 28].

Організація оперативно-розшукової діяльності здійснюється в умовах конспірації форм і методів, до яких вдаються оперативні працівники з метою отримання інформації по виявленню, попередженню, розкриттю і розслідуванню злочинів, що носять таємний характер [5, с. 73.].

Завданнями організації розслідування кримінальних правопорушень є: забезпечення узгодженості, упорядкованості та цілеспрямованості дій органів і осіб під час вирішення поставлених перед ними завдань; забезпечення швидкого, повного і неупередженого розслідування кримінальних правопорушень [3, с. 396].

Ми погоджуємося із М. Л. Грібовим, що на сьогодні комплексний підхід до розуміння поняття організація діяльності підрозділів кримінальної поліції та її змісту повинна враховувати певні рівні і передбачати такі елементи: організація проведення конкретного ОРЗ або певної НСРД; організація проведення комплексу ОРЗ в межах оперативної профілактики, оперативного пошуку, оперативної розробки, а також комплексу НСРД в межах кримінального провадження; організація роботи спеціалізованого негласного підрозділу з одночасного виконання різних завдань і доручень на проведення ОРЗ та (або) НСРД; організація роботи конкретного оперативного підрозділу з проведення ОРД (зараховуючи організацію роботи з негласним апаратом, організацію оперативного обслуговування певних об'єктів і галузей, організацію аналітичної роботи) та виконання доручень слідчого, прокурора на проведення НСРД; організація роботи системи

оперативних підрозділів одного правоохоронного органу; організація роботи системи оперативних підрозділів усіх правоохоронних органів [4, с. 28].

Водночас у системі організації протидії злочинності визначають два види взаємодії: 1) внутрішню – яка будується на основі тісної співпраці з іншими службами ОВС; 2) зовнішню – тобто координацію дій із державними правоохоронними органами та органами влади і управління, громадськими організаціями, трудовими колективами [6, с. 89.].

Водночас організація використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності залежить від завдань, які виконуються цими підрозділами. Відповідно до основних напрямів діяльності оперативних підрозділів залучення осіб до оперативно-розшукових завдань здійснюється з метою: попередження кримінальних правопорушень, їх профілактики, виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів; виявлення та запобігання кримінальних правопорушень; встановлення даних, що мають значення у кримінальному провадженні; розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду та ухиляються від відбування кримінального покарання; розшуку осіб, зниклих безвісті; добування інформації щодо подій або діяльності осіб, яка становить загрозу державній, військовій, економічній або екологічній безпеці України та ін. [7, с. 170].

Організація запобіжної діяльності підрозділами карного розшуку складається з наступних елементів: вивчення, аналіз та оцінка оперативної обстановки; планування запобіжної діяльності підрозділами карного розшуку; розстановка сил та засобів запобіжної діяльності підрозділами карного розшуку; організація взаємодії у процесі запобіжної діяльності підрозділами карного розшуку; контроль за діяльністю підрозділів карного розшуку щодо запобігання злочинам [6, с. 46-47.].

Між тим, у роботі оперативних підрозділів існує оптимальне поєднання їх спеціалізації відповідно до яких їх діяльність здійснюється за такими принципами: 1. Організаційно-управлінський принцип полягає у взаємодії працівників, які виконують завдання за різними напрямками боротьби зі злочинністю під керівництвом начальника підрозділу та на основі науково обґрунтованої організації управління, єдиноначальності та колегіальності. 2. Лінійний принцип передбачає ґрунтовне вивчення основних ділянок роботи підрозділів карного розшуку з метою організації боротьби з окремими видами злочинних посягань або поширеними злочинами. 3. Оперативно-територіальний принцип передбачає оперативне обслуговування та організацію розкриття і виявлення злочинів на певних закріплених за підрозділами карного розшуку територіях, дільницях, зонах [8].

Таким чином організації використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності підпорядкована основним принципам, функціям, формам діяльності цих підрозділів, що в свою чергу обумовлює специфіку дослідження цього питання у різних площинах.

1. Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: Загальна частина : підручник / Е. О. Дідоренко та ін. Луганськ : РВВ ЛІВС, 1999. Т.1. 390 с.
2. Лук'янчиков Б. Є., Лук'янчиков Є. Д., Петряєв С. Ю. Криміналістика : навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. в двох частинах. Частина II : Криміналістична тактика. Методика розслідування. Київ : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського. 2017. 474 с.
3. Криміналістика : підручник / [В. В. Пяковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пяковського. – 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 752 с.
4. Грібов М. Л. Організація діяльності оперативних підрозділів: питання юридичного унормування. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 3. С. 26-31.
5. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність. Частина I : підручник Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с.
6. Кириченко О. В., Шевченко О. А. Карний розшук як суб'єкт запобігання злочинам в Україні : монографія. Дніпропетровськ : ДДУВС, 2013. 136 с.
7. Подобний О. О. Оперативно-розшукова діяльність у виявленні та розслідуванні злочинів: теорія, історія і сучасна практика : навч.-метод. посіб.. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 258 с.
8. Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Міністерства внутрішніх справ України : наказ М-ва внутр. справ України від 11.06.2015 р. № 687.

Цуканов В.Ю.

а'дюнкт
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ОПЕРАТИВНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ СФЕРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Процеси, що відбуваються у сфері публічних закупівель далеко не завжди відбуваються в правовому полі, деякі посадові особи розпорядників державних (бюджетних) коштів використовують зазначені економічні процеси в свою користь шляхом вчинення дій, спрямованих на розкрадання державних (бюджетних) коштів, виділених на здійснення публічних закупівель. Така діяльність спричиняє за собою й інші протиправні діяння, як правило, пов'язані з бюджетною сферою або сферою службової діяльності. Гарантією успішної протидії розкраданням державних коштів, виділених на здійснення публічних закупівель, в умовах ринкових відносин, є ефективна організація оперативного обслуговування сфери публічних закупівель працівниками підрозділів кримінальної поліції [1].

Нормативні акти МВС України не містять положень, що чітко визначають змістову сутність цього оперативного-розшукового інституту, його